неофіційний переклад*

Парламентська асамблея Ради Європи

Резолюція 2636 (2026)[1]

Вибори у часи кризи

Парламентська асамблея

1. Парламентська асамблея нагадує, що вільні та чесні вибори, засновані на загальному, рівному, вільному, таємному і прямому виборчому праві, є наріжним каменем демократичного врядування та фундаментальною вимогою згідно з Європейською конвенцією з прав людини (ETS № 5).

2. Кризи та необхідні заходи реагування на них з боку держави можуть мати глибинні наслідки для прав і свобод, а також для функціонування демократичних інститутів. Пандемія Covid-19, терористичні атаки, стихійні лиха і, що найсерйозніше, повномасштабна агресивна війна Російської Федерації проти України створили надзвичайний тиск на держави-члени Ради Європи, вимагаючи вжиття виняткових заходів для підтримки демократичних процесів.

3. Асамблея зазначає, що вибори сьогодні рідко проводяться в нормальних умовах. Поляризація, поширена дезінформація, іноземне втручання, кібератаки, кліматичні потрясіння та поширення конфліктів створили постійний контекст ризику й уразливості виборчих процесів у державах-членах Ради Європи та в усьому світі. Цей тиск посилює і розширює тенденції відступу від демократії, включно з обмеженням свободи вираження поглядів та зібрань, які є необхідними для відкритої передвиборної агітації та змістовної політичної конкуренції. Тому кризи слід розглядати не лише як виняткові збої, а як структурний виклик нашого часу, що вимагає адаптації та стійкості на всіх етапах виборчого циклу.

4. Коли вибори призначаються або відбуваються під час таких криз, ризики для демократичної цілісності збільшуються. Як відтермінування виборів, так і їх

---

*Переклад українською мовою здійснено в рамках та за підтримки проєкту Ради Європи «Підтримка демократичних післявоєнних виборів в Україні – Фаза II», що впроваджується Парламентською асамблеєю Ради Європи в межах Плану дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова» на 2023 – 2026 роки

[1] *Дебати Асамблеї* 27 січня 2026 року (4-та сесія) (див. документ 16297, звіт Комітету з політичних питань та демократії, доповідач: п. Дамієн Коттьє). *Текст ухвалено Асамблеєю* 27 січня 2026 року (4-та сесія). Див. також Рекомендацію 2301 (2026). Попередня версія підлягає редакторській перевірці

проведення в ускладнених умовах можуть нестиризики для демократичної легітимності. В конституційних і правових рамках, що регулюють вибори, можуть виявитись прогалини, а готовність інституцій ефективно реагувати на надзвичайні обставини перебуватиме під серйозним тиском.

5. Крім того, обмеження щодо ведення передвиборної агітації, явки виборців, рівної участі та спостереження за виборами ставлять під загрозу цілісність і чесність виборчого процесу їта, зрештою, легітимність результатів, що може становити велику небезпеку для демократій. Ці обставини підкреслюють необхідність подальшого розвитку нормативних рамок і практик, здатних забезпечувати проведення безпечних, надійних з технічної точки зору та таких, що заслуговують на довіру, виборів, і водночас захищати основоположні права та забезпечувати довіру суспільства до виборчих процесів.

6. Термінова необхідність оновлення концепцій національної безпеки та підвищення безпеки виборів була підкреслена повномасштабною агресивною війною Російської Федерації проти України та її гібридними загрозами в державах-членах Ради Європи.

7. Асамблея нагадує про Рейк'явікські принципи демократії, схвалені главами держав і урядів у травні 2023 року, які відображають спільну рішучість «проводити вибори... відповідно до міжнародних стандартів і вживати всіх належних заходів проти будь-якого втручання у виборчі системи та процеси». Асамблея наголошує, що забезпечення проведення виборів, результати яких заслуговують на довіру, у часи криз є центральним елементом цього зобов'язання.

8. Спираючись на результати Бернської конференції 2023 року «Вибори у часи кризи: виклики та можливості» і відлунюючи роботу Ради Європи над Новим Демократичним Пактом для Європи, Асамблея наголошує, що захист цілісності виборчого процесу має бути в центрі зусиль, спрямованих на захист та відродження демократії в Європі.

9. Рада Європи вже давно забезпечує основу для захисту права на вільні вибори. Завдяки роботі Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія), практиці Європейського суду з прав людини, діяльності Асамблеї, Конгресу місцевих і регіональних влад та Ради з демократичних виборів, держави-члени мають доступ до унікального та всеохопного корпусу принципів, рекомендацій та механізмів моніторингу щодо проведення демократичних виборів. Разом ці інструменти – відвстановлення стандартів до моніторингу та технічного співробітництва на всіх етапах виборчого процесу – формують Виборчий цикл Ради Європи. Ці інструменти захищають і сприяють просуванню європейської виборчої спадщини та пропонують спільні нормативні рамки для забезпечення цілісності виборів, що є вкрай важливим і в умовах кризи, і за нормальних умов.

10. В рамках своєї постійної відданості проведенню вільних та чесних виборів, Асамблея вже понад 40 років проводить спостереження за виборами. Вона інтегрувала у свою діяльність виборчу співпрацю з органами адміністрування виборів, щоб підтримати виконання рекомендацій, наданих за результатами місій зі спостереження

за виборами, Венеційською комісією та моніторинговими органами Ради Європи. Створення у 2025 році Парламентського альянсу за вільні та чесні вибори стало ще одним кроком до посилення ролі Асамблеї у відповідь на виклики, зумовлені сучасними тенденціями у сфері виборів.

11. Підтримуючи заклик Генерального секретаря Ради Європи до створення Нового Демократичного Пакту з метою захисту та зміцнення демократії в Європі, Асамблея закликає до рішучих зусиль, щоб уроки, засвоєні на досвіді виборчих процесів під час нещодавніх криз, були втілені у своєчасних та ефективних реформах.

12. З огляду на наведені міркування, Асамблея наголошує, що забезпечення цілісності виборів у часи криз вимагає комплексного підходу. Це охоплює чіткі правові та процедурні заходи для регулювання надзвичайних ситуацій, адаптацію операційної діяальності та посилену співпрацю державних інституцій, підвищення стійкості суспільства до кризових ситуацій і загроз іноземного втручання, надійні і гнучкі методології спостереження за виборами, інновації та підвищення готовності до цифрових і технічних викликів, а також розробку спеціальних стратегій для виборів, що проводяться в умовах тривалих надзвичайних ситуацій або в умовах постконфліктного періоду.

13. З метою забезпечення правової та інституційної готовності Асамблея заохочує держави-члени Ради Європи:

13.1. проводити регулярну та своєчасну оцінку виборчого законодавства, правил та процедур з метою підвищення стійкості, оперативності та адаптивності до часів кризи;

13.2. забезпечити, щоб конституційне та виборче законодавство містило чіткі положення щодо проведення виборів у надзвичайних ситуаціях, зокрема, чітко визначений перелік критеріїв для їх відтермінування, відповідно до принципів законності, необхідності, пропорційності та тимчасовості;

13.3. передбачити, що рішення щодо відтермінування виборів або суттєвих змін щодо порядку проведення виборів потребує схвалення парламентом, бажано кваліфікованою більшістю, після консультацій з усіма відповідними зацікавленими сторонами, зокрема політичними партіями, за широкої підтримки в усьому політичному спектрі. Такі рішення повинні бути обмеженими в часі та перебувати під наглядом незалежного та неупередженого суду;

13.4. забезпечити, щоб будь-які зміни до виборчого законодавства у зв’язкуз надзвичайними ситуаціями були прозорими, розробленими на основі консультацій, за участю всіх зацікавленихсторін, включно з політичними партіями, громадянським суспільством, медіа та широкою громадськістю;

13.5. уникати пізніх змін до виборчого законодавства та забезпечувати, щоб зміни, що вносяться з метою адаптації до надзвичайних ситуацій, були обмеженими за

обсягом, погоджувалися широким колом зацікавлених сторін та були прозоро і відкрито прокомуніковані громадськості;

13.6. розглянути можливість створення національної мережі співпраці у сфері виборів, яка об'єднає виборчі органи з відповідними адміністративними та операційними службами або агентствами, зокрема у сфері безпеки, цивільного реагування, кіберзахисту та комунікацій.

14. З метою посилення операційної готовності та інституційної спроможності Асамблея закликає держави-члени Ради Європи:

14.1. провести комплексну оцінку ризиків з метою перевірки стійкості виборчих процесів до потенційних криз та розробити плани дій на випадок надзвичайних ситуацій для усунення виявлених вразливостей;

14.2. посилити незалежність, спроможність та ресурси органів адміністрування виборів;

14.3. закріпити на інституційному рівні процеси управління кризами в роботі органів адміністрування виборів і відповідно уповноважених державних органів, зокрема через скоординоване сценарне планування та проведення симуляцій для забезпечення безперервності виборчого процесу під час надзвичайних ситуацій;

14.4. адаптувати процедури голосування для забезпечення рівної участі в умовах надзвичайних ситуацій;

14.5. гарантувати прозорість та довіру суспільства шляхом розробки чітких стратегій кризової комунікації органами адміністрування виборів та іншими партнерами.

15. З огляду на необхідність посилення стійкості для протидії ризикам іноземного втручання, що мають на меті підірвати цілісність виборів та виборчих процесів, Асамблея наполегливо закликає держави-члени Ради Європи:

15.1. розробити комплексні стратегії протидії дезінформації та зловмисному іноземному втручанню, зокрема шляхом ухвалення загальносуспільного підходу до забезпечення виборчої стійкості, за участю політичних партій, органів безпеки, наукових кіл, громадянського суспільства та медіа;

15.2. вдосконалити захист виборчої інфраструктури від іноземних кібероперацій та технічних маніпуляцій, зокрема шляхом незалежних аудитів, регулярних стрес-тестів та заходів щодо забезпечення прозорості;

15.3. посилити спроможність відстежувати, аналізувати та передбачати кібератаки та розвивати здатність їх раннього попередження;

15.4. вдосконалити стратегії навчання виборців щодо достовірності інформації, зокрема шляхом популяризації перевірки фактів (фактчекінгу) і медіа- та інформаційної грамотності.

16. Підтверджуючи, що спостереження за виборами є невід'ємною складовою прозорості виборчого процесу, Асамблея:

16.1. закликає держави-члени Ради Європи забезпечити міжнародним спостерігачам можливість доступу до виборів, навіть у періоди надзвичайних ситуацій, зокрема шляхом підтвердження чинних запрошень;

16.2. підтримує розробку спільної нормативної рамки для міжнародного спостереження за виборами, яка забезпечуватиме якість та цілісність спостереження в умовах кризи і надасть змогу оперативно адаптувати методологію, зокрема через застосування дистанційного та гібридного спостереження;

16.3. закликає до використання адаптованих та інноваційних методів спостереження, таких як дистанційні зустрічі з зацікавленими сторонами та довгостроковий моніторинг, без шкоди для загальної цілісності спостереження.

17. Визнаючи, що деякі кризи не є тимчасовими збоями, а тривалими надзвичайними станами, що мають глибинні наслідки для демократичного врядування, Асамблея:

17.1. нагадує про свою Резолюцію 2605 (2025) «Правові та правозахисні аспекти агресії Російської Федерації проти України» та підтверджує, що відповідно до міжнародних демократичних стандартів вибори не можуть проводитися в умовах воєнного стану;

17.2. нагадує, що Російська Федерація повторювано примушувала українських цивільних осіб на тимчасово окупованих територіях України брати участь у так званих виборчих процесах, зокрема місцевих виборів у 2023 році, а також президентських «виборах» у 2024 році. Такі практики порушують засадничі принципи міжнародного права, включно з Статутом Організації Обєднаних Націй, а також ставлять під сумнів будь-які претензії щодо легітимності цих виборів;

17.3. закликає до подальшої підтримки держав-членів, які постраждали від конфліктів або тривалих надзвичайних ситуацій, з особливою увагою до України, щоб забезпечити проведення безпечних, інклюзивних та таких, що заслуговують на довіру, виборів, відповідно до європейських і міжнародних стандартів, як тільки це дозволятимуть умови.

18. Щодо власної діяльності, Асамблея повинна:

18.1. посилювати узгодженість, вплив і видимість своєї діяльності у сфері виборів, спираючись на дорадчу роботу, спостереження за виборами, співпрацю та Парламентський альянс за вільні та чесні вибори;

18.2. сприяти посиленню ролі Виборчого циклу Ради Європи як комплексного інструменту, що охоплює всі етапи виборчого процесу, та активно просувати його у своїй діяльності;

18.3. посилити співпрацю з міжнародними партнерами у сфері захисту виборчої стійкості та цілісності виборчого процесу в часи криз, а також забезпечити, щоб методології спостереження за виборами розвивалися відповідно до сучасної виборчої практики та актуальних загроз, з особливою увагою до цифровізації та кібербезпеки;

18.4. розглянути можливість спостереження за національними виборами та референдумами в державах-членах, щодо яких не проводиться жодна форма моніторингу, з метою подальшого сприяння вільним, чесним та прозорим виборчим процесам у всій Європі та забезпечення обміну найкращими практиками;

18.5. провести оцінку власних методів і процедур спостереження за виборами, зокрема з огляду на ризики та зміни, пов'язані з цифровізацією виборчих кампаній та адміністрування виборів;

18.6. активно сприяти та брати участь у регулярному обміні думками та досвідом між центральними виборчими комісіями держав-членів та партнерами, з особливою увагою до питання загроз виборчим процесам та заходів щодо забезпечення їх цілісності та стійкості;

18.7. активно сприяти подальшому розвитку Нового Демократичного Пакту для Європи, забезпечуючи, щоб захист і стійкість виборчих процесів були центральними елементами ширших зусиль, спрямованих на зміцнення демократичних основ Європи.